

קידושין":

שנים שקדשו שתי אחיות, קא סלקא דעתין שקידש כל אחד אחת משתי אחיות, זה אינו יודע איזו קידש, וזה אינו יודע איזו קידש — זה נותן שני גטין לשתי האחיות, וזה נותן שני גטין לשתי האחיות.

ואמאי?! והרי "קידושין שאין מסורין לביאה גינהו", ותיובתא דרבא?!

ומשנינן: **הכא נמי במאי עסקינן**: בכגון שהוכרו ולבסוף נתערבו.

דיקא נמי: דקתני: "אינו יודע", ולא קתני "אין יודע", שמע מינה!

ותמהינן עלה: **אי הכי** — שהוכרו ולבסוף נתערבו — מאי למימרא?!

ומשנינן: **סיפא** דאותה משנה איצטריכא ליה!

דקתני סיפא: אם מתו שניהם, כך הוא דינם:

אם יש לזה אח, ולזה יש אח: זה — אחיו של האחד — חולץ לשתייהן שהרי כל אחת ספק זקוקתו היא, אבל לא ייבם, כי שמא אחותה היא הזקוקה לו, ונמצא פוגע באחות זקוקתו, ואף לאחר שחלץ לאחת לא ייבם את השניה, כי היא אסורה עליו אף לאחר שחלץ לאחותה, וכן זה אחיו של השני — חולץ לשתייהן.

ואם יש לזה אח אחד, ולזה יש אחים שנים:

א-ב א האח האחד [היחיד] חולץ לשתייהן שכל אחת ספק זקוקתו היא, ולא ייבם אף אחת, כי שמא אחות זקוקתו היא, שאסורה עליו אף

לאחר שחלץ לאחותה; **והשנים**: אחד מהם חולץ לאחת, ואחד אפילו מיבם אם ירצה את השניה [לאחר שחלץ היחיד, ולאחר חליצת אחיו], כי ממה נפשך מותרת היא לו, שאם יבמתו היא מה טוב, ואם אחות יבמתו היא, הרי אחיה הוא שחלץ ליבמתו, ואין זו אסורה עליו.

אם קדמו שני האחים של האחד וכנסו את שתי הנשים אחר שחלץ האח היחיד לשתייהן, אין מוציאין אותן מידם, שאף אם תאמר שהאחד פגע באחות זקוקתו, הרי כבר פקע זיקת אחותה ביבמו של אחיו, ואיסורא — דרבנן של פוגע באחות זקוקתו — דעבד עבד.

וקא משמע לן: **דוקא מיחלץ האח היחיד והדר יבומי אחד מן השנים** אחר חליצת אחיו, וכפי ששנינו: "האחד חולץ לשתייהן, והשנים אחד חולץ ואחד מייבם"; אבל יבומי האחד מן השנים והדר מיחלץ האחד היחיד — לא, ואפילו אם כנס יוציא, ומשום דקא פגע בשעת יבום ביבמה לשוק [שהיא אסורה עליו מדאורייתא], שהרי שמא זקוקה היא לאח היחיד שעדיין לא חלץ לה.

תא שמע ד"קידושין שאין מסורין לביאה הו קידושין" מהא דתני טביומי ברייתא:

אם היה לזה [לאחד מן השוק] חמשה בנים שעשו אותו שליח לקדש להם אשה, ולזה [לאחר מן השוק] חמשה בנות, ואמר האחד לחבירו: "אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני":

כל אחת ואחת מחמש הבנות, צריכה חמשה גיטין מכל אחד מחמשת הבנים, שהרי כל אחת מהן ספק מקודשת לכל אחד מן הבנים.

שנינו במשנה: **ומעשה בחמש נשים** ובהן שתי אחיות, וליקט אדם אחד כלכלה של תאנים, ושלהן היתה, ושל שביעית היתה, ואמר: "הרי כולכם מקודשות לי בכלכלה זו", וקיבלה אחת מהן על ידי כולן, ואמרו חכמים: אין אחיות מקודשות:

אמר רב: שמע מינה ממתניתין [ממשנתנו] **ארבע הלכות** —

ואולם מוסיפה הגמרא, **דנקיט רב בידיה רק תלת** [לא היו מוחזקות בידו אלא שלש הלכות, שסידרן בגירסת הגמרא], ולקמן מפרש טעמא.

ואלו הן שלשת ההלכות שסידרן רב בסדר גירסתו:

א. **שמע מינה: המקדש את האשה בפירות שביעית**, הרי היא **מקודשת**, וכפי שהיה במעשה שהובא במשנתנו, ולמדנו שאין אומרים: לאו ממונו של הזוכה בהם הוא, אלא כיון שזכה בהם ממונו הוא לכל דבר.⁽¹⁾

מת אחד מהם מחמשת הבנים, **כל אחת ואחת** מן הבנות **צריכה ארבעה גיטין** מארבעת האחים הנותרים, כי כל אחת היא ספק מקודשת לכל אחד מארבעה אלו, ועוד צריכה היא **חליצה מאחד מהן**, כי שמא אשת האח המת היא, וחליצת אחד האחים מתירתה.

ולרבא תיקשי: אמאי חלו הקידושין כלל! ? והרי "קידושין שאין מסורין לביאה גינהו" !?

וכי תימא, הכא נמי במאי עסקינן: כשהוכרו ולבסוף נתערבו; הרי אי אפשר ליישב כן, **דהא "אחת מבנותיך לאחד מבני" קתני**, ומשמע: כך היה הנוסח שאמר לאבי הבנות.

ומסקינן: **תויבתא דרבא — תויבתא!**

והילכתא כוותיה דאביי בי"ע ל קנ"ב, סימן הוא לשש הלכות, שנחלקו בהן אביי ורבא והלכה בהן כאביי, וזו אחת מהן: "קידושין שאין מסורין לביאה".

1. א. נתבאר על פי רש"י בפירושו הראשון, וראה לשון התוספות בזה; וב"פני יהושע" האריך לבאר דברי רש"י והתוספות, כי בפשוטו מהיכי תיתי לא יהיו הם חשובים כממונו, מאחר שזכה בהם מן ההפקר; וראה עוד בשו"ת מהרי"ט חלק א סימן קנ מה שביאר בזה, וראה עוד ב"עצמות יוסף" מה שכתב בזה.

ובפירוש שני פירש רש"י: "אי נמי דלא תימא [והיתה שבת הארץ לכם] לאכלה" אמר רחמנא, ולא לדבר אחר"; וכעין הפירוש השני כתבו התוספות ותוספות ר"י הזקן, אלא שכתבוהו בשני דרכים:

התוספות כתבו: אי נמי יש לפרש, דאף על גב דאסור לקנות מהם חפץ כדכתיב: "לאכלה"

התוספות כתבו: אי נמי יש לפרש, דאף על גב דאסור לקנות מהם חפץ כדכתיב: "לאכלה"

ב. ושמע מינה: קידשה בגזל אינה מקודשת, (2) ואפילו בגזל דידה [גזל שגזל מן המתקדשת] אינה מקודשת, ואין אומרים:

הואיל וקיבלה ממנו לשם קידושין – מחלה. (3)

משנתנו שקיבלה אחת מהנשים בשביל כולם והיינו מדין שליחות, ואם כן הוי שליחות לדבר עבירה, ולדעה אחת בתוספות בבא מציעא י ב, השליחות בטילה, ואיך נתקדשו הנשים! ? וה"נודע ביהודה" [מהדרוא קמא אבן העזר סימן עז] תירץ, שהאיסור הוא על המקדש ולא על המתקדשת, והאשה היתה שליח המתקדשת; וב"קצות החושן" [קפב ב] השיג על ישוב זה, כיון שצריך להיות שלוחו של בעל הממון, ראה שם, וכתב ליישב דהיות והאשה זוכה גם לעצמה, אמרינן: "מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבירה" ראה שם.

ו"המקנה" כאן תירץ, על פי מה שכתב הטור גבי טביחה בשבת, שאם שלחו לטבוח לו סתם, והלך השליח מעצמו וטבחו בשבת, שאין השליחות מתבטלת משום "אין שליח לדבר עבירה", היות והוא לא שלחו לטבוח בשבת, ואם כן יש לומר שהם לא אמרו לה לקבל קידושין בפירות שביעית, אלא לקבל קידושין בפירות סתם, והיא הלכה וקיבלה פירות שביעית, [וחידושי יש בדבריו, כי היות והמקדש נותן לה פירות שביעית ולא משהו אחר, אם כן הרי זה כמי שעשו אותה שליח לקבל קידושין אלו, ואינו דומה לטביחה בשבת, שלא איכפת לו למשלח שלא יטבח בשבת], וראה עוד מה שכתב בזה.

ותירץ עוד, דיש לומר שהיא לא היתה שליחת קבלה, אלא שאמרו לו הנשים שיתן את הקידושין לאחת מהן, ויתקדשו כולם מדין ערב, כאשר שאמרה: "תן מנה לפלוני ואקדש אני לך", שהיא מקודשת מדין ערב, כמבואר בגמרא לעיל ז א, וראה מה שהקשה על תירוצו זה מהמשך לשון הגמרא שנזכר "שליחות" במעשי

המקבלת.

ובשם הגר"ח כתבו [אות קצא בהוצאת "מישור"], שהיות והתאנים היו בכלכלה שהיא אינה אסורה, אם כן די לשליח שיזכה את הכלכלה לכולן, והן מעצמן זוכות בפירות מדין חצר, [וראה שם שכתב ליישב בזה את הרמב"ם, ובמה שדחה את הדברים ב"שיעורי רבי שמואל" אות תלט].

ומיהו תירוץ זה לא יתכן, לפי מה שמבואר בגמרא אליבא דרבא שאמר להם "כולכם ואחת משתי אחיות מקודשות לי", שהרי אם כן אותו חלק בכלכלה שהקנה לאחת משתי אחיות לא נקנה לה שהרי אין אף אחת מהן מקודשת, והרי היא של המקדש, ושוב אף הנכריות אינן יכולות לקנות בכלכלה, כיון שבחצר השותפין אין קונין זה מזה, [וכמו שכתב הגר"ח שם בעצמו סברא זו, ראה שם היטב], וראה עוד בהערות לקמן מה שיש לתמוה על תירוץ זה מהמשך הסוגיא.

2. כתב הריטב"א: פירוש: דלא אמרינן סתם גזילה יאוש בעלים; ודבר זה הוא מחלוקת תנאים [הובאה בגמרא בעמוד ב], וקיימא לן כחכמים שאין אומרים: סתם גזילה יאוש בעלים, ובריטב"א בהמשך דבריו מבואר, דיש בזה חידוש שאין אומרים "סתם גזילה יאוש בעלים" אפילו לחומרא דאשת איש להצריכה גט.

ויש לפרש את כוונתו בשני אופנים:

האחד: דיאוש כדי קני; והשני: יאוש כדי לא קני, אלא שאם סתם גזילה יאוש בעלים כי אז היתה מתקדשת משום יאוש ושינוי רשות; ויתבאר מזה בהערות בעמוד ב.

3. נתבאר על פי לשון רש"י שכתב: "דכיון

ומפרשינו: ממאי, כיצד נלמד דין זה ממשתנו?

מדקתני במשתנו: "שלהם היתה ושל שביעית היתה", הרי משמע: טעמא שהנכריות מקודשות בפירות שקידשן

דקבילתיה אחילתיה"; והאחרונים עמדו על לשונו של רש"י, כי לכאורה אין שייך כאן לשון "מחילה" שהרי צריכה היא להקנות לו את החפץ שהוא שלה.

ויש שפירשו [ראה "זכר יצחק" סימן עא, ו"קהלות יעקב" הנדמ"ח סימן כא ד"ה ויסוד] על פי יסוד שכתבוהו אחרונים, שמכלל קניני הגזילה של הגזול לקנות את החפץ כשיתבטל חיוב "והשיב את הגזילה", וכך ביארו אחרונים את המבואר בגמרא בבבא קמא סו א [ראה גם ב"קובץ שיעורים" שם], שהגזול קונה בשינוי מעשה משום שנאמר: "והשיב את הגזילה אשר גזל" אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמים בעלמא בעי לשלומי, הרי שאם כי אין הפסוק אומר שהגזול קונה את החפץ הגזול, אלא שאינו חייב להשיבו, מכל מקום קונה אותו הגזול, והיינו משום היסוד הנזכר; וזה הוא שכתב רש"י, שהאשה מוחלת למקדש את חיוב ההשבה, ושוב ממילא נקנה החפץ לגזול משום קניני הגזילה שלו.

וב"קהלות יעקב" שם, וב"חידושי רבי שמואל" סימן י אות ח הקשו על עיקר סברא זו, כי בפשוטו נראה, שבסברא זו נחלקו האמוראים בסנהדרין עב א, דרב סבר שגזול המחוייב מיתה בשעת גזילתו קנה את החפץ, ופשטות טעמו הוא משום שמדין "קם ליה בדרכה מיניה" נפטר מחיוב השבה, וממילא נקנה לו החפץ; ומאחר שלא קיימא לן כרב, אם כן נדחית סברא זו, [ואף שבסוגייתנו רב הוא בעל המימרא, הרי בהמשך הסוגיא מבואר בגמרא דבמקום דשיך הרי היא מקודשת בגזול דידה]; וראה תוספת דברים בזה ב"קהלות יעקב" שם ד"ה אולם קשה.

ב. פשטות דברי הגמרא אינו מטעם מחילה [וכן כתב ב"חידושי רבי שמואל" שם גם בשיטת רש"י, וראה "אבני מלואים" כח יג], אלא שהיא מקנה לו את החפץ כדי שיקדש בו.

אלא שהעירו האחרונים האיך יכולה היא להקנות לו את החפץ, והרי קיימא לן: גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם [הגזול והנגזל] אין יכולים להקדיש [ובפשוטו הוא הדין להקנות], זה לפי שאינו שלו, וזה [הנגזל] לפי שאינו ברשותו, [וכמבואר גם כאן בהמשך הסוגיא]! והוכיחו מזה האחרונים, שאם כי אין יכול הנגזל להקנות את החפץ לאחר, מכל מקום יכול הוא להקנות את החפץ לגזול עצמו, [ראה בכל זה בדברי האחרונים שהובאו ב"קהלות יעקב" שם, ובדבריהם שהובאו בסימן הנ"ל ב"חידושי רבי שמואל"].

ובביאור דין זה כתב ב"חידושי רבי שמואל" שם אות ב שני ביאורים:

האחד: לא נפקע כחו של המקנה להקנות דבר שאינו ברשותו, אלא כשאין הדבר ברשותו ואף לא ברשות הקונה, אבל לא פקע כחו של המקנה להקנות במקום שיהא על כל פנים ברשות הקונה.

השני [וכתבו בשם ה"שערי ישר" שער ז פרק יב]: כחו של המקנה להקנות נפקע בין לגבי הקנאה למי שיהא הדבר ברשותו ובין למי שהדבר לא יהא ברשותו, אלא שהגזול עצמו יכול לקנותו, משום שכל קנין יכול להיעשות הן על יד המקנה והן על ידי הקונה, וכשהחפץ ביד הגזול קונה הוא מצד קנינו ללא המקנה; [ומה שדוקא הגזול יכול לקנותו ולא אחר, ראה מה שכתב שם, ובמה שכתבו על דבריו המוציאים לאור בהגהתם].

ג. ושמע מינה ממה שנתקדשו שלש הנכריות על ידי קבלת אחת מהן: אשה נעשית שליח לחבירתה, ואפילו במקום שנעשית לה צרה.⁽⁵⁾

המקדש בשלהן, משום דפירות דשביעית הם, דהפקר הוא וזכה בהם המקדש, הא אם קידשן בפירות שלהן דשאר שני שבוע שאינם הפקר וגזל הם בידו, לא היו מתקדשות הנכריות שנגזלו מהן הפירות.⁽⁴⁾

שכתב בזה "המקנה" בד"ה ובזה אתי שפיר בתוך דבריו.

ג. יש מי שהעיר — לפי שיטת רש"י — לסתור מכאן מה שכתב הגר"ח [הובא בהעה לעיל] שהקידושין נעשו על ידי הנשים עצמן שזכו בכלכלה שקיבלה אחת מהן על ידי כולן, וקנו את הקידושין בקנין חצר; שהרי לפי זה, אפילו אם תמצי לומר שאין אשה נעשית שליח לחברתה במקום שנעשית לה צרה, הני מילי שאינה יכולה לקבל קידושין עבורה, אבל את הכלכלה היתה יכולה לקבל.

ד. הרא"ש כתב על דברי רש"י: "ואין זה שום חידוש, כיון שעשאתה שליח, והיא נתרצתה להיות שלוחה, למה לא תהיה לה שלוחה, ואע"פ שנעשית לה צרה וכו', [וראה מה שיישב ה"פני יהושע"]; אלא הכי פירושו: כשקיבלה סתם, אמרו לה "קבלי בשביל כולנו", והיא לא אמרה כן "אקבל גם בשבילכם", אלא שתקה וקבלה סתם, וקא משמע לן דכיון שקבלה בסתם ולא אמרה בפירוש "איני רוצה לעשות שליחותכם", מסתמא בשביל כולם קיבלה, ואע"פ שנעשו לה צרות, [וראה גם תוספות בפירושם השני].

ה. התוספות בפירושם הראשון כתבו: "דנהי נמי דצרתה אינה נאמנת לומר מת בעלה, דילמא מקלקלה לה, הני מילי עדות בלא מעשה, אבל עדות במעשה נאמנת"; והדברים צריכים ביאור כמו שהעירו אחרונים [ראה רש"י ו"שיעורי רבי שמואל"], שהרי אין כאן עדות כלל אלא שליחות לקידושין?! וה"ר שמחה מדעסוי הגיה בדברי התוספות "שליחות במעשה".

4. א. הקשה הריטב"א: מנין להוכיח ממה שנקטה המשנה את דינה בפירות שביעית, שאילו היה מעשה זה בפירות שאינם של שביעית לא היתה מקודשת, והרי יש לומר שלכך נקטה המשנה שהיו של שביעית כדי להשמיענו את הדין הקודם שהמקדש בפירות שביעית מקודשת?!?

וביאר הריטב"א [ראה שם], שההוכחה היא ממה ששינונו "ושלהן היתה", שהרי כיון שכבר שינונו של שביעית היתה, מאי נפקא מינה אם שלהן היתה, אם לא להשמיענו שאם לא היה זה בשביעית כי אז לא היו מקודשות אפילו אם שלהן היתה.

ב. הקשה ה"פני יהושע", והרי מן המשנה אין להוכיח על גזל שלהן ולא על גזל דאחרים, והרי יש סברא לומר שדוקא בגזל דידה אינה מקודשת, משום שיש לומר שלא נתכוונה לקידושין אלא ליקח את שלה "אין שקלי, ודידי שקלי", וראה מה שביאר שם.

5. א. ואף על פי שבכל עדות שהאשה כשירה לה, אין הצרה נאמנת, מכל מקום שליחות הצרה שעשתה — עשתה, רש"י; ועיקר דין זה הוא ביבמות קיז א שאין הצרה נאמנת להעיד ש"מת בעלה", והטעם משום דילמא מקלקלה לה, [וכן מבואר שם שאם לא שהגט מוכיח, לא היתה צרה נאמנת להביא גט לצרתה ולומר: "בפני נכתב ובפני נחתם".

ב. ואם תאמר: מנין שקיבלה אחת מן הנכריות, שמא קיבלה אחת האחיות, והיא הרי אינה מקודשת ואינה נעשית צרה?! ראה מה

לביאה", אלא שמכל מקום אינו יכול לסדרה בגירסת הגמרא, משום שאינו יודע, אם מוכח דהו קידושין, או שמא מוכח דלא הו קידושין.⁽⁷⁾

כי סליק [כאשר עלה] **רבי זירא** מבבל לארץ ישראל, **אמרה להא שמעתא** דרב קמיה דרבי יוחנן [אמר את השמועה הנזכרת משמו של רב שהיה בבבל, לרבי יוחנן שהיה בארץ ישראל]!

אמר ליה רבי יוחנן לרבי זירא: **מי אמר רב הכי** ד"קידשה בגזל אינה מקודשת, ואפילו בגזל דידה"?!?

וקא סלקא דעתין, שהיה תמה רבי יוחנן: היתכן שיאמר רב כן; ולפיכך תמהינן על רבי יוחנן: וכי אטו הוא [רבי יוחנן עצמו] **לא אמר** כך, שגזל ביד הגזלן אינו ממונו, וממילא שאינו יכול לקדשה בו!?

והאמר רבי יוחנן עצמו:

גזל אדם ולא נתייאשו הבעלים, שניהם — הגזלן והנגזל — אינם יכולים להקדיש את החפץ שביד הגזלן, זה — הגזלן — אינו יכול להקדישו **לפי שאינו שלו**, וזה — הנגזל — אינו יכול להקדישו, **לפי שאינו ברשותו** [בשליטתו]!?

ומפרשין: **ואידך** — הדין הרביעי, שלא סידרה רב בגירסת הגמרא — **מאי היא**, מה הוא הדין הנוסף שיש ללמוד ממשנתנו?

ד. "קידושין שאין מסורים לביאה", אם הם קידושין או לא.

ומקשינן: **וניחשבה**, כלומר: למה לא סידרה רב בגירסת הגמרא שלו!?!⁽⁶⁾

ומשינן: **משום דמספקא ליה** לרב בפירוש משנתנו:

אי כהפירוש שפירש **אביי** [לעיל נא ב] במשנתנו, ולפי פירושו נמצא, שיש להוכיח ממשנתנו: "קדושין שאין מסורין לביאה הו קידושין", שהרי לדבריו מבואר במשנתנו שהמקדש אחת משתי האחיות, הרי היא מקודשת.

אי כהפירוש שפירש **רבא** [שם] במשנתנו, ולפי פירושו נמצא, שיש להוכיח ממשנתנו: "קידושין שאין מסורין לביאה לא הו קידושין", שהרי לפי פירושו מבואר במשנתנו, שהמקדש אחת משתי אחיות, אפילו אחת מהן אינה מקודשת.

ומשום שנסתפק רב, לכן אמר: ודאי מוכח ממשנתנו דין ה"קידושין שאין מסורין

6. ראה לשון רש"י בד"ה וניחשבה, ובמה שיתבאר בזה בהערות בהמשך הענין.

7. הקשה ה"פני יהושע", הרי מפשטות המשנה מדוקדק כמו אביי, דמשמע: דוקא אשה ובתה כאחת אינן מקודשות, הא אחת מאשה ובתה מקודשת; אלא שרבא הקשה על אביי מכח הסיפא דמשמע בהיפוך, משום שאי אפשר

לפרש שאמר "כולכם" כפשוטו, משום דהוה "קני את וחמור", ומכח זה הוצרך אביי לפרש לטעמו ורבא לטעמו, ומזה נעשה ספק האיך לפרש את המשנה; אבל לשיטת הסובר ש"קני את וחמור" קנה מחצה, הרי ודאי שפשטות המשנה משמע כדעת אביי; והרי יש מן הראשונים שכתבו לעיל, שכל סוגיית הגמרא היא דלא כהלכתא, ומשום שקיימא לן: "קני את

הרי שאף לדעת רבי יוחנן עצמו: דבר הגזול אינו ממונו של הגזול, וממילא שאינו יכול

לקדש בו את האשה וכמו שאמר רב, ומה היה רבי יוחנן מתמה על רב! (8)

וחמור קנה מחצה", וביותר שרב הונא שהוא תלמידו של רב סובר [בבא בתרא קמג א]: "קנה מחצה"; ואם כן יש לנו לבאר המשנה כפשטה ומוכח ממנה כאביי, ולמה נסתפק רב!?

ועוד הקשה על לשון רש"י שכתב בד"ה ונחשביה: "ונחשביה רב נמי להא, ואמאי לא נקט בידיה אלא תלת, הא נמי שמע מינה דקידושין שאין מסורין לביאה לא הוה קידושין", ולמה כתב רש"י דלפי הפשטות משמע מן המשנה כפירושו של רבא דלא הוה קידושין, והרי אדרבה יותר משמע כדקדוקו של אביי שהוה קידושין, וכמו שנתבאר; ועוד שהרי לפי סדר הגמרא מתחילה מוכיחה הגמרא מן המשנה דהוה קידושין! וראה מה שכתב ליישב. [ודבריו שם הם שלא כדברי התוספות הרא"ש והרשב"א שהם סוברים שבמקדש אשה ובתה כאחת יותר יש לומר דלא הוה קידושין משום שאין מסורין לביאה, מאשר המקדש אחת משתי אחיות, הובאו דבריהם בהערות לעיל].

ואף רבי עקיבא איגר [נדפס בליקוטים לעיל יג א] הקשה על לשון רש"י שבחר לומר דמשנתנו משמע ד"לא הוה קידושין" ולא פירש כדעת אביי שהלכה כמותו, דמשמע דהוה קידושין, וראה מה שיישב שם.

8. הסוגיא נתבארה על פי רש"י; והדברים צריכים ביאור, דוכי אטו צריכים אנו ראיות שאין החפץ שייך לגזולן.

וראה בריטב"א שכתב, דרבי יוחנן כשאמר שהגזולן אינו יכול להקדיש, השמיענו גם שלא נאמר "משום חומרא דהקדש ניוחש לרבי שמעון דאמר: "סתם גזילה יאוש בעלים הוא", ויהא הקדש, קא משמע לן דלא חיישינן ולא תלינן ביאוש עד דשמעיניה בהדיא דאייאש", ולפי

סברא זו היינו אומרים שבקידושין צריך גט לחומרא, וזה הוא הדמיון שבין דברי רב לדברי רבי יוחנן, כך יש לפרש לשיטת רש"י, [וראה מה שכתבו התוספות בזה, ובדברי מהרש"א ומהר"ם על דבריהם].

ואילו הריטב"א הוסיף, שהגמרא מביאה מרבי יוחנן גם שבגזל דידה אינה מקודשת, ד"לא תלינן [לחומרא, להצריכה גט] מסתמא דמחלה, עד דשמעיניה בהדיא, ויכלה למימר שקלי ודידי שקלי"; והוצרך הריטב"א לתוספת זו, משום שאם לא כן אלא שהנידון הוא על קידשה בגזל סתם ולא על קידשה בגזל דידה [וכאשר משמע מפירוש רש"י], אם כן מה מתמהת הגמרא על רבי יוחנן! והרי יש לומר שרבי יוחנן תמה על מה שאמר רב "ואפילו בגזל דידה". ולפירוש רש"י אכן יקשה כן, וכבר הקשו כן התוספות, וראה מה שביארו בזה.

[ויש מי שפירש את הגמרא בדרך פלפול, ועל פי מה שנתבאר בהערות לעיל, דהנידון בגזל דידה יכול להתפרש בשני אופנים: האחד: משום שעל ידי מחילה פקע חיוב ההשבה ונעשה שלו, השני: שהיא מקנה לו, ועל זה קא משמע לן רב שאינה מוחלת ואינה מקנה; ונתבאר עוד לעיל, דסברא זו שעל ידי מחילה פקע חיוב ההשבה ונעשה שלו, אינו אלא לשיטת רב גופיה בסנהדרין עב א הסובר כן; ועוד נתבאר לעיל, דאם הנידון הוא משום שהיא מקנה לו, צריך לומר שאם כי אין הנגזל יכול להקנות את החפץ לאחר [וכדאמר רבי יוחנן], מכל מקום יכול הוא להקנות את החפץ לגזולן.

ואם כן יש לפרש, דהכי קאמר: ומי תמה רבי יוחנן על רב שאמר אפילו בגזל דידה אינה מקודשת! והרי כל חידושו של רב אינו אלא לשיטתו שהוא סובר שאילו היתה מחילה

ומשנינן: לא היה תמה רבי יוחנן על הדין, אלא הכי קאמר ליה רבי יוחנן לרבי זירא: מי אמר רב כוותי [האמנם אמר רב כמוני]? (9)

מיתבי לרב מהא דתניא:

קידשה בגזל של אחרים, בחמס [חפץ שנקנה בכסף בעל כרחו של בעליו], ובגניבה, או שחטף סלע מידה, וקדשה בו, הרי זו מקודשת, הרי שהיא מקודשת אפילו בגזל דאחרים, ודלא כרב! (10)

ומשנינן: התם — ששנינו: "קידשה בגזל" — במאי עסקינן: בגזל דידה, ולכן היא מקודשת, וכדמפרש ואזיל. (11)

ותמהינן עלה: הא מדקתני סיפא: "או שחטף סלע [משלח] [מידה]", מכלל, הרי בהכרח דרישא של הברייתא: "קידשה בגזל בחמס ובגניבה", לא בגזל דידה אנו עוסקים, אלא בגזל דעלמא [מאחרים] עסקינן; ומכל מקום קתני דהיא מקודשת!?

ומשנינן: פירושי קא מפרש בסיפא לרישא! והכי קאמר: קידשה בגזל, בחמס ובגניבה, כיצד: כגון שחטף סלע מידה, (12) וקדשה בו, מקודשת; ולעולם אין הברייתא עוסקת בגזל דאחרים, והיא אינה מתקדשת בו.

ותמהינן על תירוץ הגמרא, שהברייתא נב-ב

בגמרא אם היא מקודשת בגזל של אחרים הוא אם אומרים לחומרא "סתם גזילה יאוש בעלים", וכבר נתבאר לעיל שעיקר דין זה היא מחלוקת תנאים, ואם כן מאי מקשה הגמרא מברייתא זו, והרי יש לומר שברייתא זו רבי שמעון היא! והיה אפשר לפרש, שראיית הגמרא היא מדקתני גם גזל וגם גניבה, והרי הסובר "סתם גזילה יאוש בעלים" הוא סובר ש"סתם גניבה אינו יאוש בעלים", והסובר: "סתם גזילה אינו יאוש בעלים", הוא הרי סובר ש"סתם גניבה יאוש בעלים", [כמובא ברש"י בעמוד ב], ואם כן מדקתני שהיא מקודשת בין בגזל ובין בגניבה, בהכרח שלחומרת אשת איש אנו חוששים לשתי השיטות, ואם כן קשיא לרב. אך ראה ב"המקנה" שדחה פירוש זה, כי יש הסובר שהן סתם גניבה והן סתם גזילה יאוש בעלים, וראה מה שפירש דברי הגמרא.

11. לקמן מבארת הגמרא את התירוץ, שהרי עדיין תיקשי לרב, שאמר: אפילו בגזל דידה אינה מקודשת.

12. צריך ביאור, שהרי אם חטף סלע מידה אין

משתמעת מקבלתה, אכן זכה הגולן בגזילתו, אבל רבי יוחנן מסתמא סובר הוא כשיטת רבה בסנהדרין שם שאינו מודה בסברא זו, ואם כן אין לנו לדון שיהיה גזל דידה עדיף אלא משום שהיא מקנה לו את החפץ מתחילה, ועל זה מקשה הגמרא: הרי רבי יוחנן אומר שאין הנגזל יכול להקנות, וסוברת הגמרא, שאף לגזלן אינו יכול להקנות, ואם כן לדעת רבי יוחנן הרי הדבר פשוט שאין חילוק בין גזל דאחרים לגזל דידה, ומה תמה רבי יוחנן על רב; אך זה אינו, שאם כן האיך דחתה הגמרא דהכי קאמר רבי יוחנן: "אמר רב כוותי", שהרי אם כי רבי יוחנן ודאי מודה לרב, עדיין לא למדנו שרב מודה לרבי יוחנן, שהרי טעמו של רב הוא משום שאין אומרים מדקבילתיה אחילתיה, והוא הדין שאין אומרים מדקבילתיה הקנתה לו, ואין להוכיח מדברי רב את עיקר דינו של רבי יוחנן; ועוד תיקשי הברייתא דלקמן, דבשדין הרי היא מקודשת בגזל דידה].

9. בלשון הריטב"א מבואר שהוא דרך בדיחותא.

10. לעיל נתבאר בשם הריטב"א, שכל הנידון